

Podróż przez język gór
Dialekt pokoleń

www.grojcowanie.org

STOWARZYSZENIE SPOŁECZNO-KULTURALNE "GROJCOWIANIE W WIEPRZU ZESPÓŁ REGIONALNY GROJCOWIANIE

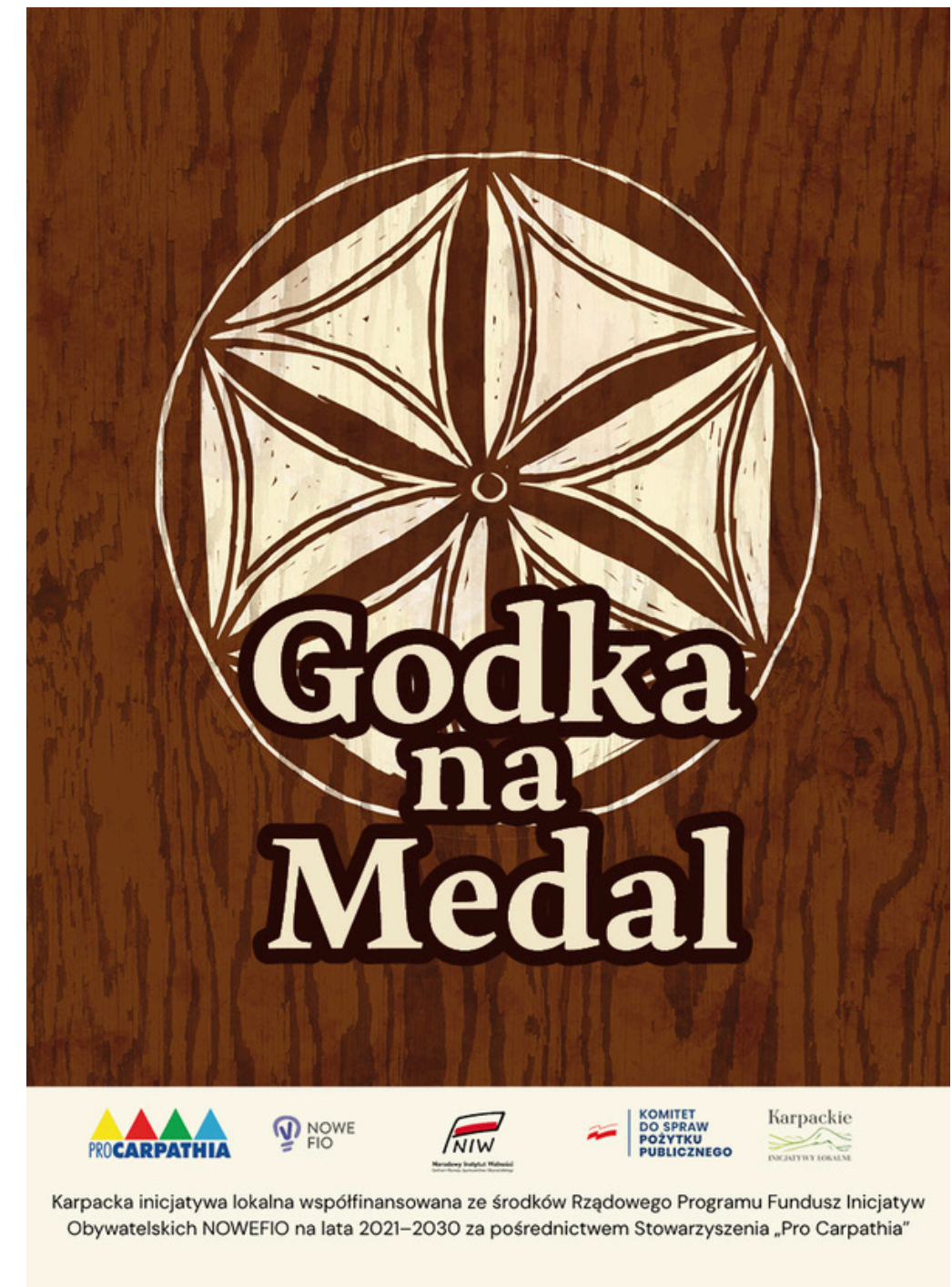
Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne "Grojcowianie" powstało w 1998 roku, przy działającym w gminie Radziechowy-Wieprz Zespole Regionalnym Grojcowianie. Od początku istnienia Stowarzyszenia Społeczno - Kulturalnego Grojcowianie z Wieprza ich działalność wiązała się z pracą na rzecz społeczności wiejskiej. Jeszcze przed jego powstaniem, za sprawą istniejącego zespołu regionalnego tworzonego różnego rodzaju inicjatywy lokalne, a członkowie zespołu brali czynny udział w ich organizacji. Jego celem, poza wsparciem i pozyskiwaniem środków na rzecz zespołu, było także szerzenie szeroko pojętej kultury górali żywieckich, który w przeciągu prawie 30 lat działalności udało się zrealizować z nawiązką.

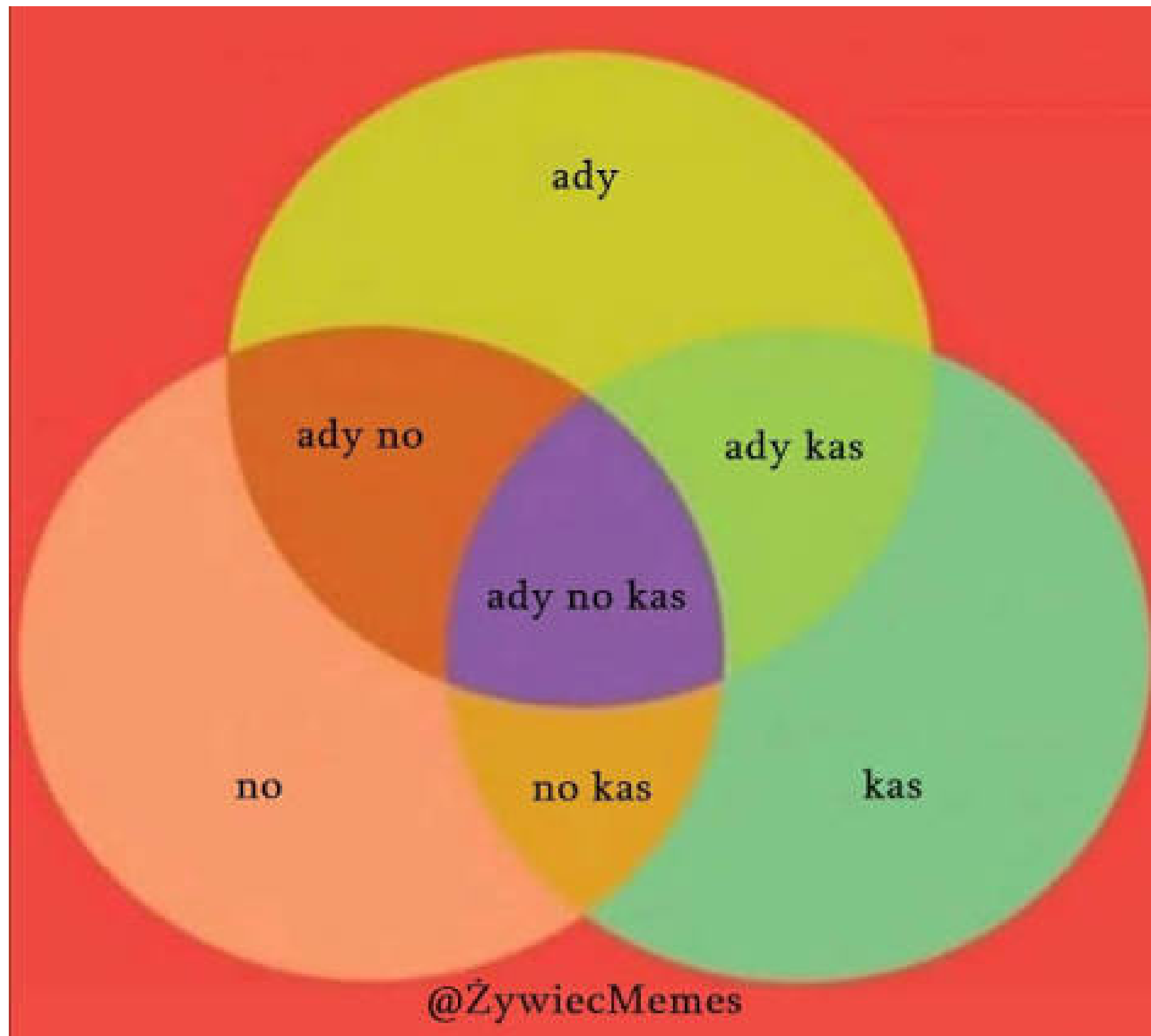
Działania na rzecz ochrony gwary jako niematerialnego dziedzictwa kulturowego

SSK Grojcowianie wraz z członkami Zespołu czynnie działa na rzecz ochrony gwary jako żywego języka naszych przodków:

- wydawnictwa - “Na górskich posiadach” - Maria Grzegorek, Kazimiera Paciorek, Waleria Prochownik, “Moje życie, moje myśli” Waleria Prochownik
- współorganizowanie Posiadów Gawędziarskich - regionalnego przeglądu gawędziarzy
- “Góralskie słuchowiska” - autorskie słuchowiska w całości stworzone przez członków zespołu i stowarzyszenia Grojcowianie
- udział w przeglądach i konkursach gwary mówionej i pisanej
- autorska gra karciana “Godka na Medal” oraz szereg edukacyjnych materiałów edukacyjnych na temat gwary

Z przymrużeniem
oka...
przyjechaliśmy z
Żywiecczyny!

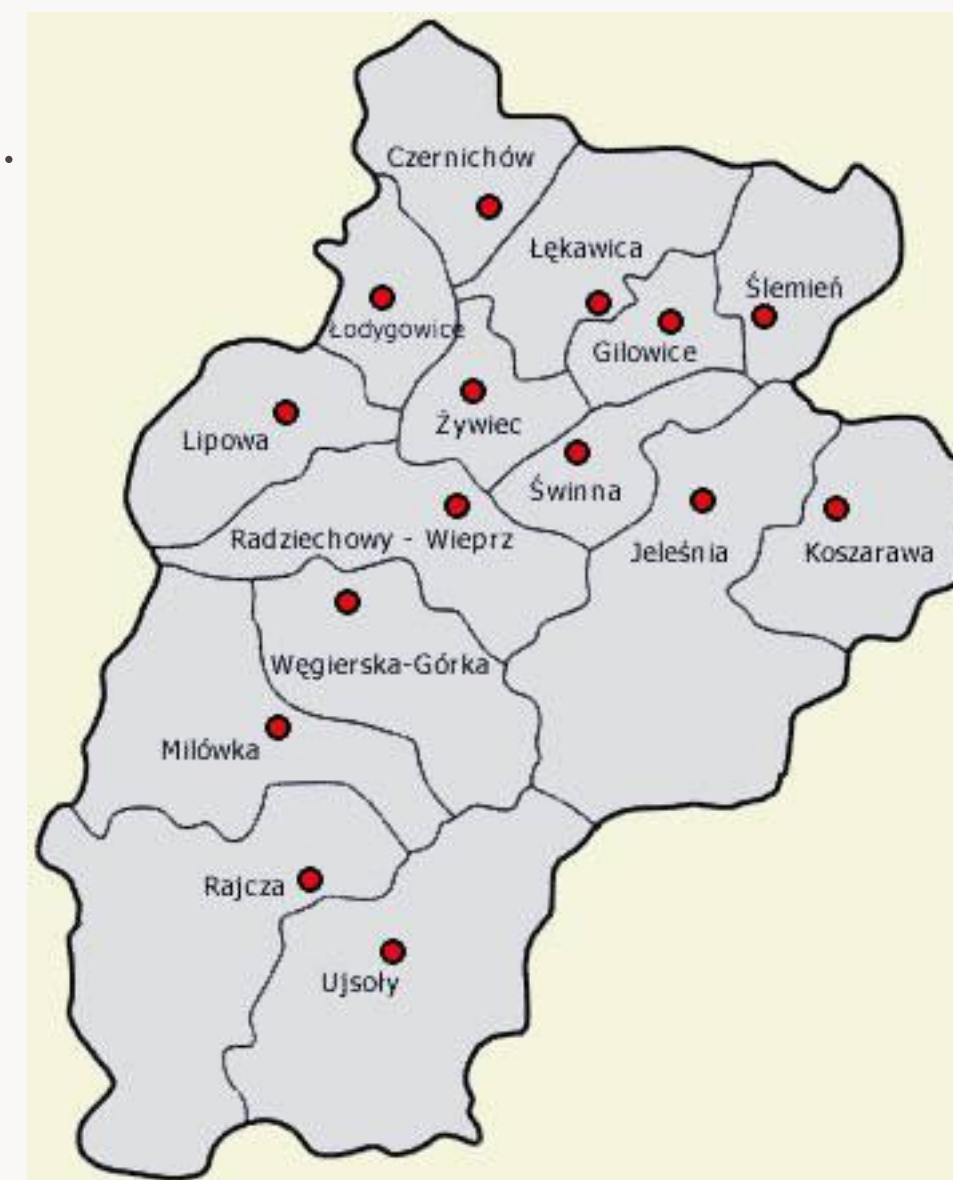
ZESPÓŁ REGIONALNY GROJCOWIANIE

Wywiady zrealizowała grupa składająca się z członków Zespołu - jesteśmy głównie mieszkańcami gminy Radziechowy-Wieprz w skład której wchodzi takie miejscowości jak - Brzuśnik, Bystra, Juszczyzna, Radziechowy, Wieprz oraz Przybędza, ale w grupie badawczej znalazły się także osoby z Sopotni Małej w gminie Jeleśnia, będącej bardzo ciekawym miejscem do badań ze względu na zupełnie odmienne cechy gwary.

Nasz region gwarowy to Beskid Żywiecki, aktualnie położony w woj. śląskim ale historycznie należący do Małopolski stąd też w naszej gwarze dominujące cechy gwar małopolskich. Miejscowości, w których przeprowadziliśmy wywiady znajdują się w Powiecie Żywieckim.

Sąsiadujemy na Południe z Beskidem Śląskim a na Północ z Beskidem Małym.

Gmina Radziechowy-Wieprz
Powiat Żywiecki
Województwo Śląskie

NASZA GRUPA

W projekcie Dialog Pokoleń wzięto udział 13 osób. Jesteśmy uczniami szkół podstawowych klas od V-VII oraz szkół ponad podstawowych.

Szkoły Podstawowe:

Klasa V - 1 osoba

Klasa VI - 2 osoby

Klasa VII - 4 osoby

Szkoły ponadpodstawowe:

Klasa I - 2 osoby

Klasa II - 1 osoba

Klasa IV - 2 osoby

Szkoła zawodowa

Klasa II - 1 osoba

INFORMATORZY

Spotkanie z informatorami okazało się być dla nas zupełnie nowym doświadczeniem - większość z nas nie rozmawiała z członkami najbliższej rodziny, tylko z całkowicie nowo poznanymi osobami.

ROZMÓWCY

W rozmowach zgodziło się wziąć udział 11 osób. Większość to mieszkańcy Gminy Radziechowy-Wieprz. Dwie osoby z miejscowości Sopotnia Mała, w gminie Jeleśnia oraz jedna osoba z Ujsół w Gminie Ujsoty. Rozmówcy urodzili się pomiędzy rokiem 1934 a rokiem 1965.

Większość rozmówców zna gwara bardzo dobrze i posługuje się nią na codzień. Część rozmówców przeplata w rozmowie gwara z językiem potocznym.

Wśród rozmówców znaleźli się przedstawiciele takich zawodów jak: kuśnierz, tkacz, rolnik, gospodyni domowa.

TEMATY ROZMÓW - PASTERSTWO

W wywiadach w większości skupiliśmy się na słowach gwarowych, podanych w ankietach, bardzo często przewijały się także tematy związane z rolnictwem oraz ze zwyczajami i obrzędami. Prawdopodobnie te elementy są ciągle najbardziej żywe w pamięci naszych rozmówców.

Rok 2026 został w Województwie Śląskim ogłoszony Rokiem Górali i Obrzędów Pasterskich, podczas badań udało się także zebrać informacje na temat wypasu owiec - to zajęcie jest ciągle kultywowane w naszym regionie. Zapraszamy do posłuchania fragmentu opowieści pani Jadwigi Kliś na temat pasterstwa. Ten krótki fragment świetnie odnosi się do góralskiego powiedzenia “Kto mo łowce, tyn mo co kce”

Tematy rozmów – stawiani mojki

Bardzo ciekawym tematem okazała się rozmowa z Janem Biernatem, który opowiedział nam o stawianiu mojki - wiosennym zwyczaju góralskim, mającym korzenie jeszcze w czasach przedchrześcijańskich. Mojke, czyli zielone drzewko kawaler stawiał pannie na znak, że mu się spodobała oraz że ma wobec niej poważne zamiary. Opowieść była tym ciekawsza, że nie tak dawno, bo na początku maja mieliśmy okazję brać udział w odtwarzaniu tego zwyczaju w naszej gminie, razem z całym naszym zespołem.

Tematy rozmów – wesele

Jednym z tematów, który wyjątkowo często pojawiał się podczas naszych wywiadów, było dawne góralskie wesele.

Aż dwoje naszych rozmówców opowiedziało o nim bardzo szczegółowo – każdy z własnej perspektywy i na podstawie doświadczeń ze swojej miejscowości. Co ciekawe, choć wsie dzieli zaledwie kilka kilometrów, okazało się, że niektóre zwyczaje weselne wyglądały nieco inaczej.

CIEKAWY SŁÓWKA I OKREŚLENIA

Jak nazywa się narzędzie do młocenia ?

Oczywiście cep - a część, którą się uderza to bijok zaś wymłócona słoma to łokocek.

Dzięki projektowi wiemy już nie tylko, jak nazywały się dawne narzędzia, ale także... kim jesteśmy. Dziś do Wilamowic przyjechali: Juscynianie, Wieprzanki, Sopotnianka i Brzuśnianka!

Mamy dziś ze sobą : warzeche, dwojok i przetak. Dla naszych rozmówców były to zwykłe przedmioty codziennego użytku – stały w każdej kuchni i służyły przez wiele lat. Dla nas część z nich była zupełnie nowa.

Projekt wzbogacił nasz słownik nie tylko o nazwy dawnych narzędzi czy zwyczajów, ale również o określenia opisujące ludzi. Dziś już wiemy, że na Żywiecczyźnie brunet to po prostu corny, a blondyn – bioty.

Dialekt pokoleń

DZIEKUJEMY ZA UWAGĘ

www.grojecowanie.org

grojecowanie@grojecowanie.org

